

Kunnskapsdepartementet

Høringssvar fra Bibliotekarforbundet til NOU 2019: 23 Ny opplæringslov

Opplæringslovutvalget foreslår i NOU 2019: 23 at dagens lovtekst erstattes med en ny tekst hvor ordet «skolebibliotek» erstattes med bibliotek. (kap. 2, § 13.6. Bibliotek) Videre foreslår utvalget at dagens forskriftshjemmel ikke videreføres, men anser den bakt inn i det nye lovforslaget.

Bibliotekarforbundet fraråder å vedta forslaget, grunnet konsekvensene dette vil kunne ha for både elever, lærere og skolebibliotekets funksjon som en pedagogisk resurs.

Opplæringsutvalget foreslår dette til tross for at utvalget påpeker viktigheten av å sikre elevers mulighet til å benytte seg av bibliotek i skoletiden, og at de vurderer det dithen at skolebibliotekets betydning for elevene kan begrunnes ut fra en rekke perspektiver. I NOUen peker utvalget på hvordan biblioteket kan bidra til å gi elevene historisk og kulturell innsikt, bidra til kritisk sans i dagens kunnskapssamfunn, lære elever kildekritikk og god bruk av digital teknologi. Det henvises til undersøkelser som viser at aktiv bruk av skolebibliotek kan være positivt for elevenes leseferdigheter. Utvalget peker også på at en kompetent skolebibliotekar i større grad enn enkeltlærere kan finne frem til tilpasset litteratur som kan stimulere til leselyst hos den enkelte elev, samt spille en sentral rolle for å gjøre elever til mer bevisste og ansvarlige digitale brukere. (kap. 42.4 Bibliotek)

Skolebibliotekets og skolebibliotekarens verdi

Skolebibliotek er et veletablert begrep i forskning og utdanning, både nasjonalt og internasjonalt. Forskingen viser at skolebiblioteket har en vesentlig effekt på elevenes prestasjonsnivå.

En forsknings- og kunnskapsoversikt for skolebibliotek viser ansatte med kompetanse og samarbeid mellom lærer og bibliotek har stor innvirkning på elevenes prestasjonsnivå. Skolebibliotekets virksomhet dreier seg både om informasjonskompetanse, kildekritikk, leseforståelse og tilrettelagt litteratur til elever.¹

Ved å tilby aktuelle bibliotekstjenester er bibliotekaren en ressurs og en medspiller i skolens arbeid med å skape et godt læringsmiljø. Biblioteket som fysisk rom for læring fyller behovet for ulike arbeidsmetoder, der bibliotekaren er fysisk til stede som veileder. Bibliotekets samling av medier og digitale kilder formidles og tilpasses den enkelte elevs forutsetning og behov. Dette gir gode rammer for læring.

¹ 1 Gärdén, Cecilia. Skolebibliotekets roll för elevers lärande, Kungliga biblioteket 2017.

Et skolebibliotek er et spesialbibliotek på lik linje med et universitetsbibliotek, og er spesialisert og tilrettelagt for skolens behov og har muligheten til å bistå lærerne i å tilrettelegge undervisningen. I tillegg til å være en læringsarena er skolebiblioteket også en viktig ressurs for skolemiljøet. Et folkebibliotek har derimot ikke det samme mandatet og den samme kompetansen og ressursene. Både fordi folkebiblioteket ikke spesifikt jobber med elevene og lærerne til undervisningens beste, men også fordi de ikke på samme måte som en skolebibliotekar er forpliktet til å sette seg inn i læreplaner.

I NOU 2019:25 *Med rett til å mestre – Struktur og innhold i videregående opplæring* understreker Liedutvalget at det er avgjørende at skolene har riktig og oppdatert kompetanse, som dekker bredden i oppgavene som skal utføres på en faglig forsvarlig måte. Dette gjelder både lærere og andre som har oppgaver med pedagogisk innhold, kontaktlærerfunksjonen, spesialundervisning, norsk språkopplæring, sosialpedagogisk arbeid, oppgavene til skoleledere og *skolebibliotekarer* og yrkes- og utdanningsrådgiving.

I Bibliotekarforbundets innspill til NOU 2019:25 *Med rett til å mestre* utdypes skolebibliotekarens kompetanse og behovet for den ytterligere.

Pisa 2018 og lesing

PISA 2018 viser at flere elever enn før kun leser når de må. Undersøkelsen viser videre at dagens femtenåringer gjør det dårligere i lesing enn for fire år siden, og at så mange som 1 av 5 norske elever presterer under nivå 2 i lesing. Det siste vil si at de betegnes som lavt presterende elever og at de er under en nedre grense for hva elever burde ha av kompetanse for videre skolegang og arbeidsliv.²

I de grunnleggende ferdighetene for norskfaget står det følgende om lesing:

«Å kunne lese i norsk innebærer å lese både på papir og digitalt. Det innebærer å kunne lese og reflektere over skjønnlitteratur og sakprosa, å beherske lesestrategier tilpasset formålet med lesingen og å kunne vurdere tekster kritisk.» (Utdanningsdirektoratet 2020)³

For å skape leseglede må lærere og bibliotekarer samarbeide.

Fagfornyelsen og skolebibliotekets rolle i skolen

Fagfornyelsen understreker behovet for et godt skolebibliotek med en kompetent skolebibliotekar. Fagfornyelsen og nye læreplaner legger vekt på at elevene skal kunne vurdere ulike kilder og tenke kritisk. Den kritiske refleksjonen skal bygge på fagkunnskap. Dette utdypes i Overordnet del, og bygger på følgende definisjon av kompetansebegrepet:

«Kompetanse er å kunne tilegne seg og anvende kunnskaper og ferdigheter til å mestre utfordringer og løse oppgaver i kjente og ukjente sammenhenger og situasjoner. Kompetanse innebærer forståelse og evne til refleksjon og kritisk tenkning» (Utdanningsdirektoratet 2020b)⁴

² <https://www.udir.no/contentassets/2a429fb8627c4615883bf9d884ebf16d/kortrapport-pisa-2018.pdf>

³ <https://www.udir.no/lk20/nor01-06/om-faget/fagets-relevans-og-verdier>

⁴ <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/kompetanse-i-fagene/?kode=nor01-06&lang=nob>

I den nye læreplanen defineres dybdelæring som det å gradvis utvikle kunnskap og varig forståelse av begreper, metoder og sammenhenger i fag og mellom fagområder. En slik fordypning krever tilgang til litteratur og informasjon, i tillegg til kildekritiske evner. Skolebibliotekaren formidler kilder og er en ressurs i skolemiljøet som kan se sammenhengen mellom fag og kunnskapsområder. Bibliotekarens kompetanse vil være nyttig både for elever og lærere for å oppnå dybdelæring.

For å oppnå det overnevnte er det viktig at alle elever har et skolebibliotek på eller i umiddelbar nærhet av skolen, med en fagutdannet skolebibliotekar. Dette for å sikre at elevene får den beste opplæringen de kan få.

Bibliotekarforbundets forslag til ny lov- og forskriftstekst

Gjeldende forslag er:

§ 13-6. Bibliotek

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at elevane har tilgang til eit bibliotek. Biblioteket skal vere tilgjengeleg for elevane i skoletida og tilrettelagt for bruk i opplæringa

Det er behov for en markant styrking av bibliotektilbudet til norske skoleelever. Bibliotekarforbundet foreslår følgende endring i Opplæringsloven med forskrift:

§ 13-6. Skulebibliotek

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at elevane har tilgang til eit skulebibliotek. Skulebiblioteket skal vere tilgjengeleg for elevane i skoletida og tilrettelagt for bruk i opplæringa. Skulebiblioteket skal liggje på skolen, eller i nærområdet til skolen. Skulebiblioteket skal vera ein integrert del av skolens pedagogiske verksemd.

Forslag til ny forskrift, Kapittel 21. Skulebibliotek (Opplæringslova § 9-2 andre ledd):

§ 21-1. Skulebibliotek kan unntaksvis utvikles gjennom avtalefesta samarbeid med andre bibliotek.

§ 21-2. Skulebiblioteket skal være tilgjengelig for elevene i skoletida og brukes aktivt i opplæringa på alle klasstrinn.

§ 21-3 Skulebiblioteket skal være en kunnskaps- og læringsarena særskilt tilrettelagt for skolen, og være utstyrt i henhold til dette.

§ 21-4 Skulebiblioteket skal være bemannet i skoletiden med personale med bibliotekfaglig kompetanse.

§ 21-5 Skulebibliotekaren skal samarbeide med lærerne om bruk av biblioteket i arbeidet med å styrke elevenes språklige utvikling, lesing, læring og informasjonskompetanse.

§ 21-6 Det skal årlig settes av midler til kontinuerlig vekst og utvikling av skulebiblioteket og dets fysiske og digitale samlinger. Tjenestetilbudet ved skulebiblioteket skal holde høy kvalitet, være allsidig og aktuelt.

§ 21-7 Skoleledelsen er ansvarlig for skulebibliotekets drift, kompetanse og utvikling.

Bibliotekarforbundet mener dette forslaget gir rom for lokale tilpasninger. Skulebibliotekets organisering, omfang og innhold kan slik tilrettelegges etter skolens størrelse og lokale forhold for å understøtte virksomheten.

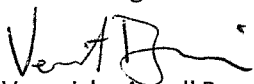
Behov for skjerpet lovgivning for skolebibliotek

Skolebibliotektilbudet i Norge i dag er av svært varierende kvalitet. En ny Opplæringslov bør sikre elevene et mer likeverdig skolebibliotektilbud. Da kan det ikke overlates til budsjett situasjonen ved den enkelte kommune, fylkeskommune og/ eller virksomhet ved rektor å avgjøre hva slags tilbud elevene får. All erfaring tilsier at det som ikke er lovpålagt fort blir en salderingspost, noe som har skapt store forskjeller rundt om i landet. Skolebibliotek spiller en så vesentlig rolle at det må forankres i lovverket. Forslaget til ny lovtekst er derfor ikke spesifikk nok når den sikter til bibliotek i generelle ordelag.

Heller ikke dagens lovverk begrunner skolebibliotekaren som en del av den pedagogiske virksomheten. Uten en slik begrunnelse i lovverket, og uten at det sies noe om kvaliteten på tjenesten, vil tilbudet til den enkelte elev og lærer være mer eller mindre vilkårlig.

Bibliotekarforbundet håper at forslaget til ny opplæringslov ikke går gjennom, men at skolebibliotekets rolle i Opplæringsloven og lovens forskrifter tvert imot styrkes i tråd med overnevnte forslag.

Med vennlig hilsen

Veronicha Angell Bergli
Forbundsleder
Bibliotekarforbundet